

Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ

Elektronikus Információszolgáltatás (EISZ) Nemzeti Program
2018. évi szakmai feladatainak teljesítése

Előzmények

Az EISZ Nemzeti Program tevékenysége és stratégiai céljai:

a) Tudományos tartalomszolgáltatás a hazai felsőoktatásban és nonprofit kutatásban résztvevők számára

A program a hazai felsőoktatásban és nonprofit kutatásban résztvevők számára nyújt hozzáférést elektronikus tudományos tartalmakhoz, un. nemzeti licenc vásárlásával. A résztvevő intézmények, mint előfizetői kör, önrész fizetésével hozzájárulnak az EISZ Nemzeti Programban való részvételükhöz, továbbá az adatbázisok felhasználási jogainak megszerzési költségeihez való hozzájárulással segítik a program megvalósítását.

b) Közművelődési feladatok ellátása az előfizetői kör tagjai, a hazai közgyűjtemények, megyei könyvtárak és levéltárak, valamint a határainkon túli közintézmények magyar állománnyal rendelkező nyilvános könyvtárai számára

A program az előfizetői kör tagjai, a hazai közgyűjtemények, megyei könyvtárak és levéltárak, valamint a határainkon túli közintézmények magyar állománnyal rendelkező nyilvános könyvtárai számára nyújt hozzáférést magyar nyelvű tudományos, művelődéstörténeti és helytörténeti elektronikus tartalmakhoz, az információhoz való egyenlő hozzáférés érdekében és a digitalizált magyar kulturális örökség hozzáférhetővé tétele céljából. A digitális tartalmakhoz az intézmények térítésmentesen férnek hozzá.

Az EISZ Titkárság feladata a nemzeti program operatív működtetése:

- Nemzetközi és hazai szakirodalmi adatbázisok nemzeti licenceinek ügyintézése, központosított közbeszerzési eljárások lefolytatása
- Kapcsolattartás a kiadókkal
- Kapcsolattartás a hazai előfizetőkkel
- Hazai szervezetek szakmai támogatása
- Részvétel hazai és nemzetközi szakmai szervezetek munkájában

Az EISZ működésének jogi alapját az 1079/2012.(III.28) sz. kormányhatározat adja. A nemzeti program költségvetése a költségvetési törvény szerint, az MTA fejezetén belül, az MTA Könyvtár és Információs Központ címéhez rendelve, önálló alcímen jelenik meg. A tudományos tartalmak országos szintű gyarapításához szükséges licenc szerződések megkötése minden esetben a hatályos közbeszerzési törvény szerint történik.

Az EISZ központi, NKFIH által biztosított költségvetési kerete 1 950 000 000 forint, amely az **ED_18-1-2018-0005. számú támogatási szerződés** alapján 2018. április 6-án érkezett az MTA KIK bankszámlájára.

2018-ban az EISZ Nemzeti Program új koncepció alapján szervezte meg és látta el operatív feladatait. Figyelemmel a hazai kutatói közösség és a felsőoktatási szféra igényeire, integrálva a tagintézmények elvárásait, és igazodva a tudományos kommunikációban zajló paradigmaváltáshoz és a legkorszerűbb nemzetközi trendekhez, a Titkárság tevékenysége a következő kiemelkedő stratégiai célokra összpontosult:

- A. az Open Access kezdeményezés gyakorlati térnyerésének elősegítése
- B. korszerű, felhasználóbarát és intézményre szabott szolgáltatások bevezetése
- C. közművelődési feladatok ellátása

Adatok az EISZ 2018. évi működéséről

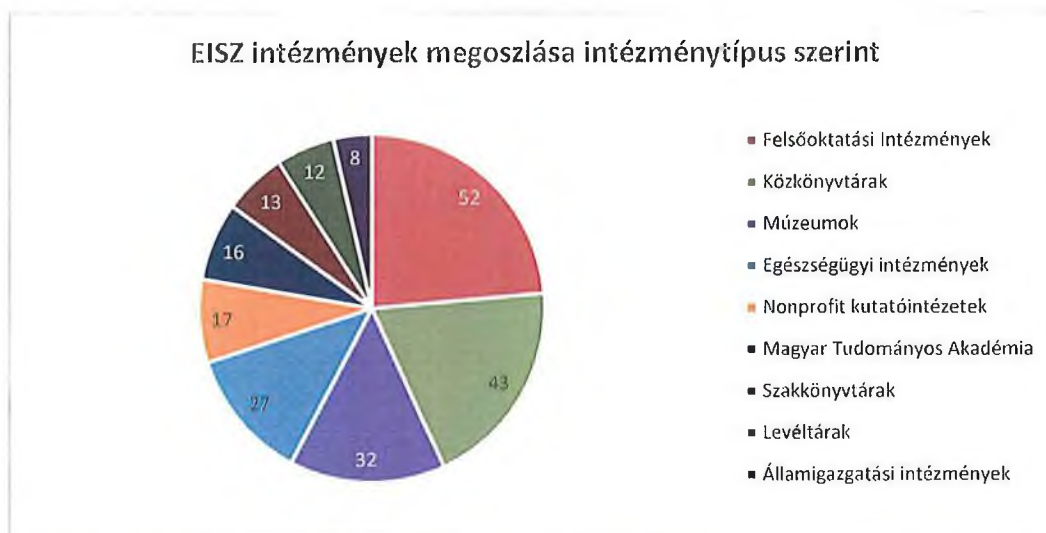
I. Az előfizetői kör

Tagintézményeink száma 2018-ben meghaladta a 215-öt. Az EISZ szolgáltatásainak felhasználói:

266 000 egyetemi hallgató
18 000 felsőoktatási oktató és kutató
8000 kutatóintézeti munkatárs, muzeológus
5000 orvos, kórházi munkatárs
325 000 közkönyvtári, **10 000** levéltári felhasználó
Határainkon túli intézményeknél több mint **5000** felhasználó

Az előfizetői kör tovább bővült, sok kisebb intézmény jelentkezett a minőségi magyar szakirodalmi forrásokhoz való kedvezményes hozzáférés lehetősége miatt. A nagy felsőoktatási intézmények és nonprofit kutatóközpontok pedig az új szolgáltatási elemként megjelenő publikációs lehetőségek miatt léptek be számos előfizetői körbe. Az intézmények számát befolyásolták (+-) a 2018-ben bekövetkezett szervezeti átalakulások: intézmény összevonások, illetve szétválások úgy a felsőoktatás területén, mint a közgyűjteményi- és nonprofit kutatószférában.

Tekintettel arra, hogy az EISZ Titkárság számos intézményi adatot tart nyilván, tárol és használ, belső munkafolyamatainkat a GDPR rendelkezéseinek megfelelően az MTA szabályzatához igazítottuk.

Megkötött előfizetői szerződések	Keretmegállapodások	Előfizetői megállapodások
Felsőoktatási intézmények	1	56
MTA kutatóintézetek	0	15
Egészségügyi intézmények	1	23
Államigazgatási intézmények	1	7
Nonprofit kutatóintézetek	4	15
Országos szakkönyvtárak	0	13
Múzeumok	4	28
Közkönyvtárak	4	41
Levéltárak	2	11
Összesen	17	209

II. Munkaterv

Annak érdekében, hogy az EISZ tevékenysége a tárgyév minden szakaszában átlátható és megismerhető legyen úgy a tagság, mint a fenntartó hatóságok, a közbeszerzési hatóság és szolgáltató partnereink számára, továbbra is a korábban bevezetett munkaterv alapján ütemezzük feladatainkat, az alábbiak szerint:

1. negyedév:

Az első negyedévben kötjük meg az előfizetői megállapodásokat a résztvevő tagintézményekkel, amelyekben a tárgyévre vonatkozó adatbázisok listája, valamint az előfizetési díjnak az intézményre eső része, más szóval önrésze szerepel.

2. negyedév:

A következő évi adatbázis-előfizetések előkészítése áprilisban veszi kezdetét, amikor a Nemzeti Programban résztvevő tagintézmények igényfelmérő ívet kapnak, amelyet egy hónapon belül, április végére kell visszaküldeniük kitöltve az EISZ Titkárság részére.

Az igényfelmérő íveken szerepel az EISZ által ajánlott szakmai tartalmak listája rövid ismertetővel, a szolgáltató honlapjára mutató linkkel, illetve abban az esetben, ha adott intézetnek a korábbi években már volt előfizetése valamelyik adatbázisra, akkor a vonatkozó időszak használati statisztikai adatait is mellékeljük.

A közgyűjtemények egyszerűsített nyomtatványt kapnak, amelyen kizárólag a számukra érdekes tartalmakat soroljuk fel. A többi intézmény a teljes kínálatot tartalmazó listát kapja. Az egyetemeken és a kutatóintézetekben az egyes tudományterületek kiemelkedő szakértőinek igényei alapján szelektálják a listát. A nyomtatványon árak nem szerepelnek, kitöltése és visszaküldése nem jelent kötelezettségvállalást. A tudományos közösség minden olyan adatbázist bejelöl, amely releváns szakirodalmi forrásnak számít kutatási területén.

Májusban az EISZ Titkárság összegyűjti és feldolgozza az igényfelmérés eredményét. Ezután keressük meg a szolgáltatókat: indikatív ajánlat benyújtására kérjük fel őket. Az igényfelmérés eredményei és a szolgáltató cégek által benyújtott indikatív ajánlatok alapján, valamint a rendelkezésre álló költségvetési keretösszeg figyelembe vételével az EISZ Titkárság elkészíti a következő évre vonatkozó beszerzési és költségvetési tervnek legalább két eltérő változatát. Az egyes változatok a tudományterületi és felhasználói prioritások vonatkozásában különböző szakmai koncepciót tükröznek.

Június folyamán tart ülést a Programtanács, ahol a legalább két héttel korábban a tagoknak megküldött tervezetek szakmai vitája után a tanács név szerinti szavazással kiválasztja azt az egy változatot, amely alapján az EISZ Titkárság a következő évben a szakmai tevékenységét végzi.

A beszerzési és költségvetési tervezetek sajátosságai:

- a) az előfizetői kör: Mivel az igényfelmérés során az intézmények a konkrét árak ismerete nélkül választottak tartalmakat, az táblázatban minden esetben becsült számokkal dolgozunk.
- b) előfizetések központi pénzügyi támogatása: A megszavazott változatban szereplő minden adatbázis beszerzését támogatja a Programtanács. Azonban a rendelkezésre álló központi pénzügyi keret szűkössége miatt nem tud minden egyes adatbázist pénzügyi támogatásban részesíteni. A beszerzési tervben külön oszlopban van feltüntetve az EISZ központi keretéből biztosított pénzügyi támogatás, illetve a szükséges önerő mértéke. A Programtanács a 0% pénzügyi támogatásban részesülő adatbázisok beszerzését is támogatja, azonban pénzügyi hozzájárulás nélkül, a következő szakmai indokok alapján:
 - A szolgáltatók csak abban az esetben adnak konzorciumi árkedvezményt, ha a beszerzés ún. nemzeti licenc előfizetés keretében történik.
 - Nagy adminisztratív segítséget jelent a tagintézmények számára, hogy a közbeszerzési eljárásokat az MTA KIK EISZ Titkársága teljes körűen lebonyolítja az intézmények nevében és javára.

- Az állami és egyházi felsőoktatási intézmények a fenntartó minisztérium által (EMMI) kizárólag abban az esetben részesülnek szakirodalmi forrás beszerzésére fordítható speciális céltámogatásban, ha a beszerzés az EISZ-en keresztül történik.

Fontos megjegyezni, hogy az EMMI által biztosított céltámogatást az egyes egyetemek kapják közvetlenül, a céltámogatások összege, mint intézményi önrész-hozzájárulás saját bevételként jelenik meg az EISZ projekt költségvetésében.

A Programtanács által elfogadott beszerzési tervet az EISZ honlapján közzétesszük.

3. negyedév:

Szeptember elején minden tagintézmény megrendelő nyilatkozatot kap, amelyen a tavaszi igényfelmérés során általa kiválasztott tartalmak listája szerepel, de már a várható költségek feltüntetésével. A nyilatkozat aláírása hivatalos kötelezettségvállalást jelent. A nyomtatványokat az egyes intézmények nyilatkozattételre jogosult képviselőinek aláírásával fogadjuk el. Egy hónapon belül kell a megrendeléseket az EISZ Titkárságra visszaküldeni.

Tekintettel arra, hogy a tagintézmények a megrendelő nyilatkozatban szembesülnek a várható költségekkel, korábban megfogalmazott igényeiket gyakran felülvizsgálják:

- a) lemondanak egy vagy több adatbázist, mivel nem rendelkeznek elegendő pénzügyi forrással az önrész kifizetésére
- b) további tartalmakra is árat kérnek tőlünk, mert a kiadói árkedvezmény mértéke nagyobb volt, mint amire számítottak, így a rendelkezésükre álló pénzügyi keret minél hatékonyabb kihasználása érdekében további szakirodalmi forrásokat kérnek

A kiadói árazás sajátosságai:

- a) átfogó, multidiszciplináris adatbázisok esetén a kedvezményes ár annál olcsóbb, minél több előfizető intézmény csatlakozik a konzorciumhoz
- b) speciális, egy tudományterületre fókuszáló, általában kevés előfizetővel rendelkező szakirodalmi adatbázisok esetén az ár annál magasabb, minél több intézmény alkotja a konzorciumot

Az EISZ Nemzeti Program munkafolyamatának a fentiekben bemutatott sajátosságai miatt, a Programtanács által elfogadott beszerzési és költségvetési tervben szereplő adatok eltérhetnek a közbeszerzési eljárások során benyújtott dokumentumokban szereplő adatoktól.

4. negyedév:

Októbertől folyamatosan indítjuk el a Kbt II., illetve III. része szerinti hirdetmény nélküli tárgyalásos közbeszerzési eljárásainkat a Kbt. 98§ (2) c. pontja alapján. Mivel az EISZ nem hatóság, hanem könyvtári szolgáltatások biztosítására létrehozott nemzeti program, tevékenységünket a magyar egyetemi és kutatói közösség szakmai igényei alapján végezzük. Minden beszerzésünk során egyedi gyűjteményes műveket vásárolunk, illetve fizetünk elő, amelyeknek szakmai tartalma és a kapcsolódó szolgáltatások (keresőplatformok, metaadatok kezelésére szolgáló eszközök, tudományometriai méréseket végző interface-ek, analitikai eszközök, klinikai döntéstámogató rendszerek, stb) egyetlen más termékkel sem helyettesíthetők vagy kiválthatók.

Kiemelt törekvésünk, hogy a közpénzekkel való hatékony gazdálkodás érdekében minél több közbeszerzési eljárást befejezhessünk és a szolgáltatóval szerződést köthessünk addig, amíg nagy nemzetközi szolgáltató partnereink fenntartják kedvezményes áraikat.

III. Költségvetés

A program költségvetése az alábbiak szerint alakult:

	2018
EISZ központi forrás	1 950 000 000 Ft
Intézményi önerő	2 450 383 874 Ft
Rendszerhasználati díj	24 082 136 Ft
Scoap3 céltámogatás	4 760 000 Ft
Bevételek mindösszesen	4 429 226 010 Ft

Adatbázisbeszerzés összesen	4 330 630 432 Ft
COMPASS+ projekt	19 386 000 Ft
Scoap3 hozzájárulás	11 548 328 Ft
Működési költségek	67 661 250 Ft
Kiadások mindösszesen	4 429 226 010 Ft

IV. Központosított közbeszerzések

A központosított közbeszerzési eljárások szempontjából a 2018. év legnagyobb kihívása az Elektronikus Közbeszerzési Rendszer (EKR) bevezetése volt. Klasszikus ajánlatkérőként az MTA Könyvtár és Információs Központ hivatalos kapcsolattartója az EKR-ben Urbán Katalin, az EISZ Titkárság vezetője. A platform használatával egy új hatósági díj is megjelent a működési költségeink között: az ún. rendszerhasználati díj, amelyet a Közbeszerzési Hatóság által létrehozott, az elektronikus platformot működtető szervezet számára kell befizetni, még az eljárás megindítása előtt.

Szintén nagy feladat volt szolgáltató partnereink számára az új rendszer követelményeire való alkalmazkodás. A kiadók közül elsősorban az USA-beli cégek boldogultak nagyon nehezen a regisztrációs folyamattal, különös tekintettel arra, hogy az EKR felületén egyéni, névre szóló *account* létrehozása a cég nevében náluk a *Privacy Law*-ba ütközik.

Az első tapasztalatok alapján elmondható, hogy az EKR még bevezetés és folyamatos fejlesztés alatt álló rendszer, amely néhány éven belül jelentősen megrövidítheti és egyszerűsítheti a közbeszerzési eljárások lebonyolítását, azonban egyelőre hosszabb és bonyolultabb a folyamat.

2018-ban tagságunk részére 53 adatbázist szereztünk be közbeszerzési eljárás keretében, az alábbiak szerint.

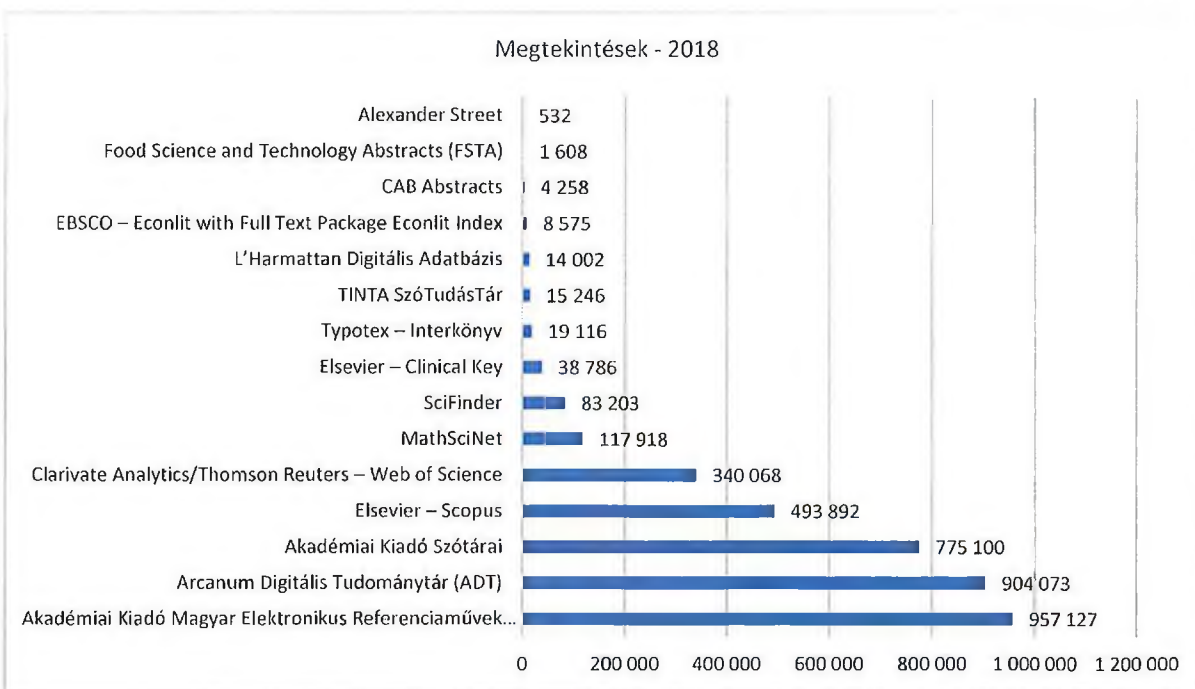
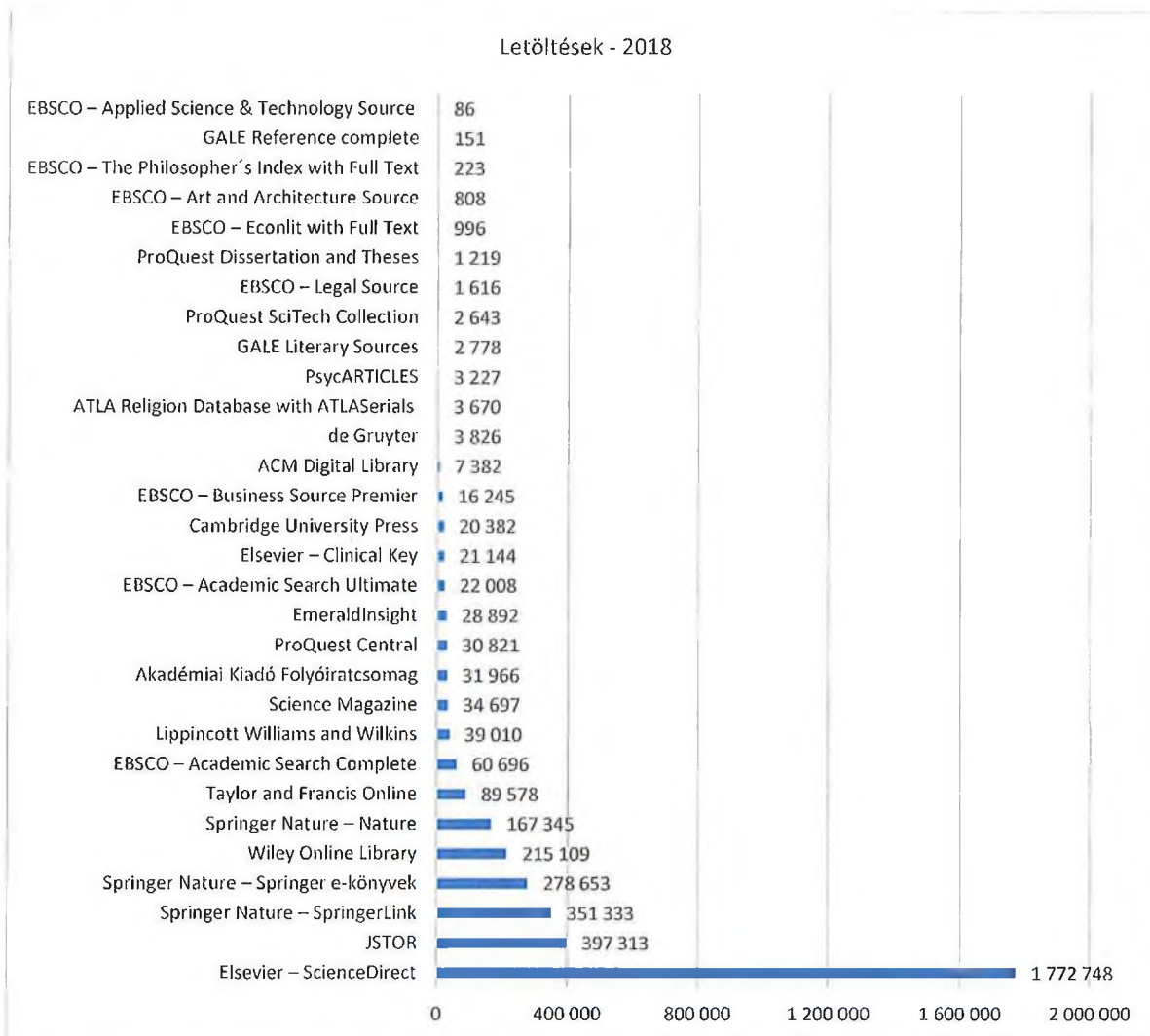
Kiemelt adatbázisok	EISZ Támogatás %
Academic Search Complete	25%
Akadémiai Kiadó Folyóiratai	75%
Akadémiai Kiadó Szótárak	100%
Arcanum Digitális Tudománytár	100%
Cambridge University Press Journals	25%
Clinical Key	25%
JSTOR Additional Collections	25%
JSTOR Essential Collection	25%
Oxford University Press Journals	25%
ProQuest	25%
Science Direct + Scopus	50%
SpringerLink + Nature	50%
Taylor & Francis	25%
UpToDate	25%
Web of Science	50%
Wiley	25%

Pénzügyi támogatásban részesülő adatbázisok	EISZ Támogatás %
Academic Search Ultimate	10%
ACM Digital Library	25%
Akadémiai Kiadó MERSZ	10%
Akadémiai Kiadó Orvosi Folyóiratcsomag	25%
Alexander Street	10%
Art & Architecture Source	10%
ATLA/s	25%
British Medical Journals	10%
Business Source Premier	25%
CABi	10%
De Gruyter	10%
Econlit Index + Fulltext	25%
FSTA	10%
Gale	25%
GroveArt	10%
GroveMusic	10%
InCites	10%
IOPScience	25%
JHCD	10%
Legal Source	25%
L'Harmattan	10%
MathSciNet	25%
ProjectMUSE	25%
PsycARTICLES	10%
Royal Society of Chemistry	25%
ScienceMagazine	25%
SciFinder	25%
SciVal	10%
The Philosopher's Index	10%
Typotex	10%

Pénzügyi támogatásban nem részesülő adatbázisok	EISZ Támogatás %
Applied Science and Technology Source	0%
Emerald	0%
Lippincott Williams and Wilkins	0%
TINTA SzóTudásTár	0%

Az EISZ közbeszerzési eljárásainak lebonyolítását 2017/2018-ban a Public Consulting Kft. és a Csendes Consulting Zrt. végezte. Kétéves szerződésünk azonban 2018. december 31-én lejárt. Így a cégképviselők a folyamatban lévő eljárások befejezését vállalták el. A következő időszakra új verseny kiírása szükséges a közbeszerzési/jogi tanácsadási feladatokra.

V. Használati statisztikai mutatók

VI. Programtanács

A 2015. október 2-án megalakult Programtanács a tagintézmények érdekképviseleti fóruma, döntés-előkészítő és értékelő testület. A Programtanács az MTA Elnökének tanácsadó testületeként működő, döntéshozatali jogkörrel rendelkező bizottság, amelynek tagjai társadalmi munkában látják el feladatukat. A Programtanács feladata a stratégia kialakítása, a rendszerfejlesztés fő irányának kijelölése.

2018-ban a tanács összetétele megváltozott. Néhány képviselő más hivatali kötelezettségek miatt kimentését kérte, így az intézménycsoportok új képviselőket delegáltak. A fenntartó hatóságok vonatkozásában is változás történt, mivel a projekt központi költségvetését biztosító NKFIH az újonnan létrehozott Innovációs és Technológiai Minisztériumba integrálódott. Az új összetételű Programtanács névsora:

A Programtanács szavazati joggal rendelkező tagjai:

Monok István, főigazgató, MTA Könyvtár és Információs Központ, a Programtanács Elnöke
Fazekas Károly, főigazgató, MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, az AKVT társelnöke
Gelencsér András, alelnök, Magyar Rektori Konferencia / rektor, Pannon Egyetem
Gódor Nóra, tudományos titkár, Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ
Izbéki Ferenc, főorvos, egyetemi tanár, Fejér Megyei Szent György Kórház
Kálóczi Katalin, főigazgató, ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár
Karácsony Gyöngyi, főigazgató, Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár
Kiss Gábor, igazgató, Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár
Kokas Károly, főigazgató-helyettes, Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Könyvtár
Kulcsár-Szabó Ernőné Gombos Annamária, általános főigazgató-helyettes, Országos Széchényi Könyvtár
Lévai Péter, főigazgató, MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont
Marton József Ernő, főigazgató, BME OMIKK
Mátyus Mária, orvos ezredes, Magyar Honvédség Egészségügyi Központ
Nagy Zsuzsanna, elnök, Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma/főigazgató, Budapesti Corvinus Egyetem Egyetemi Könyvtár
Rózsa Dávid, főigazgató, Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár
Szász Károly, kancellár, Semmelweis Egyetem
Szeberényi Gábor, főigazgató, Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
Szluca Péter, igazgató, Semmelweis Egyetem Központi Könyvtár
Tamási Balázs, igazgató, Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem Könyvtára
Tóthné Csáki Katalin, könyvtárvezető, Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal

A Programtanács tanácskozási joggal rendelkező tagjai:

Birkner Zoltán, elnök, Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal, képviseli Szabó István innovációs és általános elnökhelyettes
Horváth Zita, helyettes államtitkár, EMMI Oktatási Államtitkárság
Urbán Katalin, igazgató, EISZ Titkárság
Véber János, főosztályvezető-helyettes, MTA Kutatóintézeti Főosztály

Állandó meghívottak:

Csuka Gyöngyi, főosztályvezető-helyettes, MTA Főtitkári Titkárság

Földesi Gabriella, főosztályvezető, EMMI Intézményfinanszírozási és Pénzügyi Monitoring Főosztály

Havady Tamás, miniszteri tanácsadó, ITM

Heuer Orsolya, jogtanácsos, Magyar Rektori Konferencia

Jenes Barnabás, főosztályvezető, MTA Kutatóintézeti Főosztály

Medve Zsuzsa, főosztályvezető (képviseli Regős Ákos), MTA Jogi és Igazgatási Főosztály

Mizsei Zsuzsanna, főosztályvezető (képviseli Nyerges Éva), MTA Gazdasági Igazgatóság

Soós Sándor, osztályvezető, MTA KIK Tudománypolitikai és Tudományelemzési Osztály

A Programtanács 2018-ban 4 ülést tartott: március 9-én, június 22-én, október 26-án és december 14-én. Az ülések fő programpontjai a következők voltak:

2018. március 9.

Napirend előtt: [Sajtótájékoztató a Taylor&Francis kiadóval kötött megállapodásról](#)

- Az ügyrend módosítása
- E-könyv-beszerzési modellek
- APC kérdőívek eredményei
- 2018-as munkaterv

2018. június 22.

- Napirend előtt: új tagok köszöntése
- Beszámoló az elmúlt hónapok munkájáról: [USC SOÁ Alapítvány VHA beszerzés](#), a kiadói tárgyalások jelen állása, OA szakmai nap
- EISZ beszerzési és költségvetési terv 2019 –szakmai vita
- A 2018-as beszerzési és költségvetési terv elfogadása – név szerinti szavazás, határozathozatal

2018. október 26.

- EISZ Programtanács – személyi változások
- Konzorciumok 2018-ban
- Elsevier-tárgyalások
- EISZ kutatói fórum

2018. december 14.

- Szakmai beszámoló az éves munkaterv teljesítéséről
- Az EISZ közép- és hosszútávú stratégiai tervének vitája

VII. Stratégiai célok megvalósítása 2018-ban

A. Az Open Access kezdeményezés gyakorlati térnyerésének elősegítése és a magyar tudományos eredmények nemzetközi láthatóságának növelése

2018-ban kiemelkedő szakmai célkitűzéseink az Open Access kezdeményezés gyakorlati térnyerésének elősegítése és a magyar tudományos eredmények nemzetközi láthatóságának növelése.

Az Open Access folyamat:

A nyílt hozzáférésű tudományos publikálás terjedése további anyagi és adminisztrációs terheket ró a kutatókra és intézményeikre. Az elmúlt években több ország is lépett abba az irányba, hogy a tradicionális előfizetések helyett úgynevezett átmeneti (*transitional, offset, read-and-publish* stb.) megállapodásokat kössenek a kiadókkal. Ezek a szerződések a tudományos eredmények nagyobb nemzetközi láthatóságának biztosítása mellett lehetőséget teremtenek arra, hogy az előfizetési és publikálási díjak együtt kezelésével egyszerűsítsék a kutatókra háruló adminisztrációs feladatokat, és nem utolsósorban országos szinten pénzügyi előnyöket is jelentenek, mivel a publikációs összegek kifizetésével párhuzamosan csökkenthetők az előfizetési díjak.

A folyamatosan növekvő előfizetési díjak kiküszöbölésére már a kétezres évek kezdetén született javaslatok: 2002-ben született a *Budapest Open Access Kezdeményezés*, amely definiálta a ma is legszélesebb körben elterjedt Open Access (OA) módokat: a kiadói (*gold*) és önarchiválási (*green*) utakat. Alapvetően a *gold* Open Access megvalósításához a szerzők nyíltan hozzáférhető folyóiratokban publikálják a cikkeiket, a *green* út esetén pedig intézményi repozitáriumokban helyezik el a cikkeik kéziratát bizonyos idejű embargó (6, 12, ill. 24 hónap) időszakok mellett. A *gold* OA publikálás az esetek többségében úgy valósul meg, hogy a szerzők OA közlési díjakat (Article Processing Charges – APC) fizetnek a kiadónak. A fenti két lehetséges út mellett léteznek alternatív megoldások is: a legelterjedtebb ezek közül a hibrid modell, amely az előfizetéses folyóiratokban is OA megjelenést biztosít a szerzők számára oly módon, hogy a folyóirat maga továbbra is csak előfizetéssel érhető el, kivéve azon cikkek esetén, amelynél a szerzők megváltották a nyílt hozzáférést. Ez a publikálási modell viszont azt a veszélyt hordozza magában, hogy a folyóiratokat duplán fizetik meg az intézmények: egyszer a hozzáférést, egyszer pedig az APC-t.

Az elmúlt években több európai konzorcium is lépett abba az irányba, hogy az előfizetések helyett úgynevezett átmeneti (*transformative, transitional, offset, read-and-publish* stb.) megállapodásokat kössenek a kiadókkal.

Fontosnak tartjuk megfontolni azt is, hogy a tradicionális előfizetéses modellt alkalmazó kiadók mellett az új piaci szereplők támogatása is előnnyel járhat, hiszen ezek a teljesen nyílt hozzáférésű folyóiratok kiadásával foglalkozó kiadók és szervezetek az elmúlt években jelentős növekedést értek el (pl. *MDPI, PLoS, Frontiers, Hindawi* kiadók). A kiadóvállalatok mellett további, olyan innovatív OA kezdeményezések támogatása is megfontolandó lehet, mint az *Open Library of Humanities*, a *Knowledge Unlatched*, vagy a *SciPost*.

A fentiek alapján kirajzolódik, hogy hasonlóan a nemzetközi átlaghoz, a jelenleg évente megjelenő közel 5000 cikk nagyjából 20%-a nyílt hozzáférésű, a fennmaradó 80% továbbra is előfizetéses folyóiratokban jelenik meg. A legnagyobb kiadók bevonásával rövid idő alatt megvalósítható lenne egy nagymértékű átállás az OA publikálásra anélkül, hogy az egyes szerzőkre további adminisztrációs vagy anyagi terheket rónánk. Addig azonban, amíg ez világszinten nem valósul meg, az OA modellek első alkalmazói a folyóiratok előfizetéséért és a publikálásért együttesen fizetnek.

Az egyes cikkek APC költségeinek átlagát több szakmai szervezet is 2000-2200 € nagyságúra becsüli. A magyar tudományos kibocsátás 2010 óta stabilan évi 5-10 százalékkal nő, és 2018-ban a magyar levelező szerzők által publikált cikkek száma meghaladhatja az ötezer cikket. Egy teljesen OA világban ezek becsült költsége kb. 10 000 000 € lenne, amely megközelíti az EISZ jelenlegi éves költségvetését. Elmondható tehát, hogy hosszú távon tekintve az új típusú szerződések jelentős anyagi megtakarítással járhatnak, további pénzügyi forrásokat szabadítva fel ezáltal kutatási projektek megvalósítására.

2017 februárjában az EISZ stratégia kapcsán már az EISZ Programtanácsnak is bemutattuk az esetleges bővítési lehetőségek hatáselemzését és pénzügyi vonzatait is. A stratégiai tervre érkezett

vélemények alapján az Open Access hazai finanszírozásának összehangolását a felsőoktatási könyvtárak messzemenően támogatják.

A korábbi elemzéseink szerint a központi költségvetés évi 300-600 millió forintos növekedése biztosíthatja további előfizetett termékek bevonásán túli szolgáltatásbővítést is, különös tekintettel az OA finanszírozásra anélkül, hogy ez az intézményi hozzájárulások drasztikus emelkedésével járna. Számításaink szerint az EISZ 2019-es költségvetése a tartalom további bővítésével és az új generációs OA megállapodások megkötésével 4,5-4,8 milliárd Ft lesz. Az intézményi hozzájárulások szinten tartásának elve mentén az ehhez szükséges többletforrás becsült összege évi 500 millió Ft 2019-ben és 2020-ban.

A fenti alapelveknek megfelelően folytattuk le tárgyalásainkat a tudományos tartalomszolgáltató cégekkel. A kiadók többnyire nyitottak voltak az Open Access klauzula szerződésbe építésére, azonban a tárgyalások gyakran elhúzódtak – esetenként több hónapba telt, mire egy kölcsönösen előnyös egyezsége jutottunk a cégképviselőikkel. Elmondható, hogy a Taylor&Francis, a Royal Society of Chemistry és a DeGruyter után új generációs szerződést kötöttünk a SpringerNature kiadóval, továbbá előkészítettük ilyen típusú szerződés megkötését a Wiley, az American Chemical Society és az Akadémiai kiadókkal.

Munkánkat nagyban segíteni fogja a jövőben a Programtanács december 14-én elfogadott [állásfoglalása](#) az átmeneti szerződések követelményeiről, az alábbiak szerint:

Az átmeneti megállapodások lényege, hogy egy szerződésen belül kezelik az előfizetési díjakat és a nyílt hozzáférésű tudományos közlemények (OA publikációk) közlési díjait (APC). A magyar tudomány láthatóbbá tétele, az intézményi előfizetési költségek csökkentése és a közpénzekkel való takarékos és minél hatékonyabb gazdálkodás érdekében ez a szerződéses modell lehetőséget biztosít arra, hogy a jelenlegi fenntarthatatlan tudományos kommunikációs rendszert a szakmai közösség érdekeinek és igényeinek megfelelően egy átlátható, versenyképes, hosszú távon fenntartható, a tudományos kibocsátást követő modell váltsa fel.

Az átmeneti szerződések követelményei

1. Az Open Access-re való áttérésnek a jelenleg előfizetésekre fordított díjak csökkenését kell eredményezniük. Az átmeneti szerződéseknek a kizárólag a tudományos kibocsátáson alapuló modellre való áttérést kell megvalósítaniuk.
2. Az EISZ tagintézményeknél affiliációval rendelkező szerzők egyes kiadóknál megjelent cikkei a megjelenés pillanatától kezdve nyíltan elérhetővé kell, hogy váljanak.
3. A cikkek a Creative Commons CC-BY licenc alatt jelenjenek meg.
4. A tudományos közlemények publikálása során a kiadói munkafolyamatoknak követniük kell az Efficiency and Standards in Article Charges (ESAC) kezdeményezés által megfogalmazott irányelveket, különös tekintettel a cikkek metaadatainak a Crossref rendszerben történő pontos regisztrációjára és a szerzők szabványos azonosítására.
5. A magyar törvényi előírásoknak megfelelően az EISZ szerződéseinek minden eleme átlátható és nyilvános módon elérhető.
6. Az átmeneti szerződések keretében az előfizetett tartalmakhoz biztosítani kell az örökös hozzáférés és az archiválás lehetőségét.

Az EISZ Programtanácsa határozottan támogatja, hogy az EISZ a jövőben kizárólag olyan folyóirat-előfizetési szerződéseket kössön, amelyek megfelelnek a fenti elvárásoknak.

Az EISZ Programtanácsa határozottan támogatja az együttműködést a hazai és nemzetközi szakmai szervezetekkel az Open Access-re való áttérés legrövidebb és leghatékonyabb biztosítása érdekében.

APC kérdőívek

Az EISZ Titkárság továbbra is kiemelt feladatként kezeli az APC felmérés lefolytatását és az eredmények feldolgozását. A vizsgálat keretében az intézményi Open Access ráfordításokat szeretnénk országos szinten feltérképezni, illetve a Compass+ fejlesztés eredményeként lehetőséget biztosítani az adatszolgáltatás egyszerűbbé és folyamatosabbá tételére.

A Programtanács felhatalmazása alapján az alábbi összegyűjtött adatokat az OpenAPC kezdeményezés felé továbbítjuk: cikkek metaadatai (DOI azonosító, folyóirat, megjelenés éve), affiliáló intézmény neve, APC összege. A továbbított adatok között nem tüntetjük fel az összegek forrását.

Amennyiben a következő APC felmérés során pontos épet kapunk arról, hogy Magyarországon mely intézmények rendelkeznek OA tagsággal az egyes *gold* OA kiadóknál, úgy a következő időszakra ki tudunk dolgozni egy középtávú konzorciumi modellt.

SCOAP3

A Sponsoring Consortium for Open Access Publishing in Particle Physics (SCOAP³) egy 2012-ben, az Európai Nukleáris Kutatási Szervezet (CERN) által indított program, melynek célja a részecskefizika területén született publikációk nyílt hozzáférésű elérésének biztosítása. A program lényeges eleme, hogy az Open Access státuszhoz szükséges kezelési díjakat (*Article Processing Charges - APC*) nem az egyes szerzők, illetve az őket foglalkoztató intézmények fizetik, hanem egy könyvtárból és finanszírozó szervezetekből álló nemzetközi konzorcium állja. A program első fázisában (2014-től 2016-ig) érvényben lévő modellt úgy építették fel, hogy az előfizető intézmények a korábbi előfizetési díjaikat átcsoportosították az APC-k fedezésére, ezáltal biztosítva a cikkek ingyenes elérését (és nem csökkentve a kiadók bevételeit). A második fázis (2017-2019) finanszírozásának alapját a résztvevő országok a program első fázisa során megjelent publikációinak eloszlása adja.

A SCOAP³ program eddig több mint 18 ezer folyóiratcikk nyílt hozzáférésű megjelenítését tette lehetővé. A kezdeményezés egyedülálló együttműködési lehetőséget biztosított a részecskefizika területén megjelenő tudományos publikációk nyílt hozzáférésre való átállása érdekében 44 ország 3000 könyvtára, kutatásfinanszírozó testülete, és kutatóintézete között. A program első fázisából 100 ország 20 ezer kutatója profitált. A SCOAP³ sikerét mutatja, hogy a négy legjelentősebb folyóiratot kiadó Elsevier és SpringerNature cégek vizsgálata alapján a program kezdete óta a támogatott folyóiratokból való cikkletöltések száma megduplázódott.

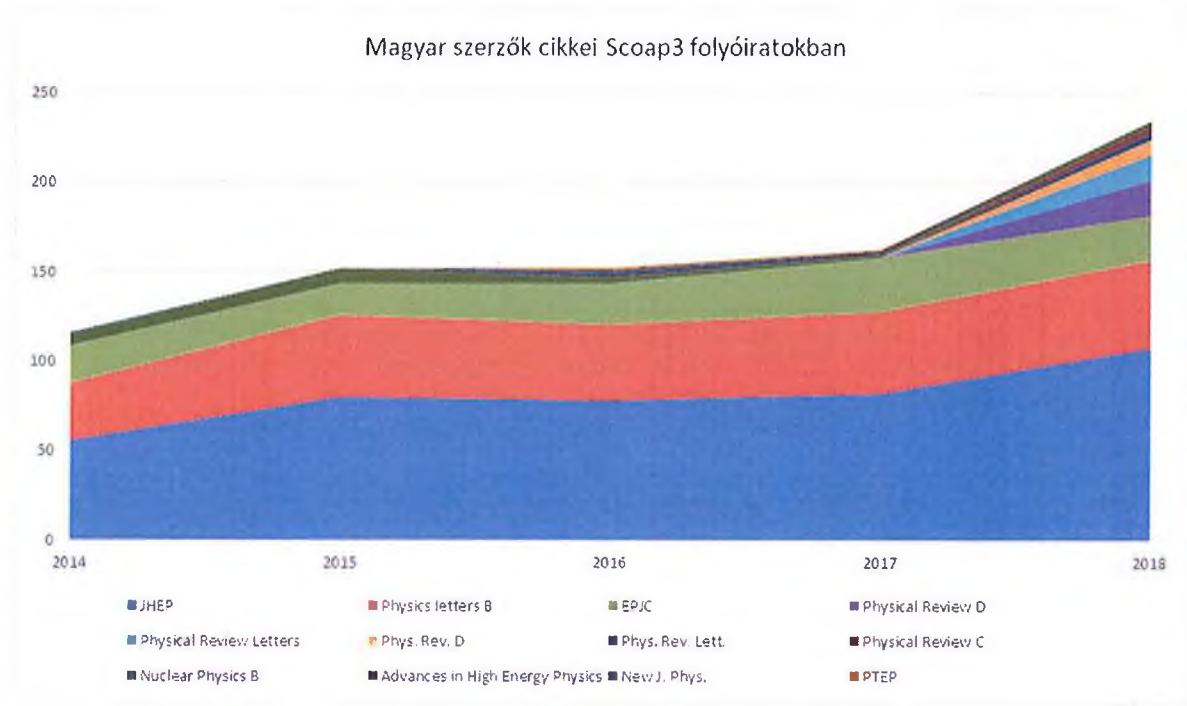
2012-ben 10 folyóirat jutott be a programba, 2017-ben pedig két IOP folyóirat kiválásával 8 folyóirattal folytatódott a SCOAP³ második fázisa. 2018-ban csatlakozott az American Physical Society (APS) 3 folyóirata: Physical Review C (PRC), Physical Review D (PRD), és Physical Review Letters (PRL): az APS csatlakozásával 2018-tól a részecskefizika területén megjelent cikkek közel 90%-a válik nyílt hozzáférésűvé a SCOAP³ program által.

A SCOAP³-hoz történő csatlakozási megállapodást (Memorandum of Understanding) az MTA KIK 2014-ben írta alá, vállalva az évenkénti tagdíjat, melyet részben az MTA Open Access alapja, részben pedig az EISZ állja. A tagdíj összege 2014-től 2017-ig 22.000 € volt, az APS csatlakozásával, 2018-tól a magyar tagdíj 22.000 € + 18.480 \$ lesz.

2018-ban a program 7121 (2017: 4405 2016: 4667, 2015: 4699, 2014: 4268) publikáció nyílt hozzáférésű megjelenését tette lehetővé, ezek közül 235 (2017: 163 2016: 152, 2015: 154, 2014: 112) magyar szerzőségű, illetve társszerzőségű publikáció született. A magyar szerzők csaknem 85%-át az

MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont, az MTA Atommagkutató Intézete, és Lendület kutatócsoportok adták, a fennmaradó publikációk szerzői a Debreceni Egyetemről, az Eötvös Loránd Tudományegyetemről, az Eszterházy Károly Egyetemről, a Pécsi Tudományegyetemről, és az ELI-HU Nonprofit Kft-ből kerültek ki.

A 235 Magyarországhoz köthető publikáció közül 204 *sokszerzős*, azaz olyan közlemény, mely szerzőinek száma meghaladja a 30-at. A fennmaradó 31 cikk közül 13 tisztán magyar, 18 pedig változó arányú kollaborációban jött létre. A magyar szerzői részesedésének $\left(\frac{\sum \text{magyar szerzők}}{\sum \text{összes szerző}}\right)$ összege 22,304.

B. Korszerű, felhasználóbarát és intézményre szabott szolgáltatások bevezetése

Compass+ fejlesztés

Szakmai célkitűzésünk a Compass projekt továbbfejlesztéseként egy olyan interaktív platform létrehozása, amely az EISZ rendelkezésére álló adattömeg alapján hatékony és testre szabható interaktív felületén keresztül segíti az eligazodást úgy az EISZ tagintézmények, mint a kutatói közösség tagjai és a döntéshozók számára az intézményi teljesítménymérés és -értékelés, valamint rangsorolás területén, továbbá a nemzeti licensz előfizetés keretében elérhető tudományometriai adatbázisok és szoftverek minél hatékonyabb és szakszerűbb felhasználása érdekében. E fejlesztésünket a Tudománypolitikai és Tudományelemzési Osztállyal szoros együttműködésben kívánjuk megvalósítani, támaszkodva a TTO munkatársainak széleskörű szakirányú ismereteire.

Célközönség, felhasználói szintek

A rendszer fő felhasználói elsősorban könyvtárosok, intézményi EISZ adminisztrátorok, könyvtári és intézményi vezetők lesznek. Az adminisztrátorok regisztráció után azonosítással tudják használni a rendszer. A zárt felület mellett a rendszer szabadon hozzáférhető felületén bárki számára elérhető magas szintű adatokat is szolgáltat a használati statisztikáról, tudományos kibocsátásról és a tudományos kibocsátás méréséhez szolgáló módszerekről.

Felhasználói szintek:

- EISZ, TTO
- Intézményi adminisztrátorok, döntéshozók
- Regisztrált felhasználók
- Nyilvános felület

Kollekció menedzsment

A kollekcíómenedzsment eszközzel az intézményi adminisztrátorok maguk is el tudnák végezni a Compass adatbázisban szereplő egyéni előfizetések kezelését. Az adatbázisok címlistái továbbra is központilag kerülnének betöltésre a Compass-ba, és az EISZ előfizetések adminisztrálása is ott történne, de az egyéni előfizetett folyóiratok kiválasztására és az egyéni dátumok kezelésére az intézményi kapcsolattartóknak is lehetősége lenne.

Adatbázisok átfedései

A Compass adatbázisban szereplő adatok alapján (ISBN, ISSN, eISSN, egyedi azonosító) alapján automatikusan is el lehetne végezni az adatbázisok átfedésvizsgálatát, kiterjesztve olyan esetekre is, amelyeket az EISZ még nem, vagy nem teljesen vizsgált, pl. nem csak az EBSCO-ProQuest, de más, kurrens, vagy akár Open Access (DOAJ) adatbázisokra is. Ezzel segíteni tudnánk az intézmények döntését, és naprakész információkat szolgáltatathatnánk az aggregált adatbázisok (EBSCO, ProQuest, Gale, JSTOR, stb.) és a kurrens tartalmak átfedéseiről is. Az EISZ korábban már végzett hasonló vizsgálatokat, a módszertan az átfedések vizsgálatához rendelkezésre áll.

Használati statisztika

A fejlesztési modul célja az EISZ által gyűjtött használati adatok automatizálása és gazdagabbá tétele. Jelenleg az adatbázisok használatát intézményi és adatbázis szinten gyűjtjük, de az adatok automatikus gyűjtésével és elemzésével lehetőség volna részletesebb jelentések készítésére is, pl. folyóiratok szintjén, OA letöltések szintjén, letöltött tartalmak ideje szerint, visszautasított kérések szerint stb. A Compass adatokkal való összekötés rávilágíthatna az előfizetett tartalmak kihasználtságára, ill. az EISZ önrészekkel való összekötés a megtérülést mutatná intézményi és konzorciumi szinten is, ezzel segítve az intézmények és a konzorcium döntési folyamatait. A tudományos kibocsátás (lásd később) modullal összekötve nem csak a letöltések szintjén mérhető a megtérülés, de publikációk, hivatkozások szintjén is.

Tudományos kibocsátás

A Web of Science vagy Dimensions adatok alapján mérhető az intézmények tudományos kibocsátása, és összevethető képet kapunk az intézmények bemeneti (előfizetések, letöltések) és kimeneti (publikációk) oldalairól is. A strukturált és összekötött adatok segítségével az eddiginél pontosabb és részletesebb elemzéseket készíthet mind az EISZ, mind a TTO.

Módszertani segítségnyújtás tudósnometriai adatbázisokhoz

A tudósnometriai adatbázisok kihasználatlansága hosszú idő óta kérdés. A TTO szakértelme alapján létrehozható egy, a különböző adatbázisokat, mérőszámokat, jó gyakorlatokat példákkal bemutató felület, amely a rendszer nyilvános felületén is elérhető lenne.

Open Access cikkek, APC költségek

A WOS/Dimensions + Unapaywall Data alapján meg lehet állapítani az intézményekhez köthető OA cikkeket. Ezen kívül azt is meg lehet állapítani, hogy mely cikkek jelenhettek meg volna nyíltan (pl. a kimarad egy olyan cikk az intézmények látóköréből, amelyre van EISZ OA megállapodás). Repozitóriumi (green) OA elhelyezés esetén a SHERPA ROMEO API használatával automatikusan kinyerhető az egyes cikkek elhelyezésének korlátai, pl. embargó időszak.

Az intézményi gold és hibrid OA cikkek esetén egy feedback-form segítségével év közben akár folyamatosan is végezhető lenne az EISZ OA kérdőíve, egy valós idejű adatszolgáltatást létrehozva ezzel. Az OpenAPC adatokra alapozva megállapítható lenne, hogy az intézmények az átlagos APC alatti vagy feletti összeget fizettek a cikkekért, ill. az adatok strukturáltságának köszönhetően a magyar adatok is továbbításra kerülhetnének az OpenAPC kezdeményezés felé.

C. Közművelődési feladatok ellátása

A nemzeti program továbbra is fontos stratégiai célnak tekinti a közművelődési feladatok ellátását, különös tekintettel arra, hogy az EISZ tagintézmények jelentős része éppen e tartalmak kedvezményes hozzáféréseinek érdekében csatlakozott a konzorciumhoz.

A hazai tudományos könyvkiadás integrálása a nemzeti program szolgáltatási körébe

A nehéz helyzetben működő hazai tudományos kiadók bevonása lehetővé teszi az EISZ kínálatának bővítését, ugyanakkor hozzájárul a magyar tudományos könyv- és folyóiratkiadás fejlesztéséhez. Magyar tartalmak az EISZ-ben: Akadémiai Kiadó folyóiratcsomag, szótár-csomag és MERSZ adatbázis, Arcanum Digitális Tudománytár, továbbá a L'Harmattan, Kronosz, Osiris, Szaktudás, Tinta és Typotex adatbázisok. Jelenleg is zajlanak az egyeztetések további kiadókkal. Az elmúlt

évek szakmai tapasztalatai alapján és figyelemmel az adatbázisok használati statisztikai mutatóira elmondható, hogy a közgyűjtemények, mint elsődleges felhasználók, körén kívül a színvonalas kurrens magyar nyelvű szakirodalmi források egyre népszerűbbek a felsőoktatási intézmények alapszakos hallgatóinak körében, különös tekintettel a távoli hozzáféréssel is használható csomagokra.

További közművelődési / Citizen Science projektek megvalósítása

Igazodva a nemzetközi szakmai trendekhez és az egyre aktívabb hazai könyvtárszakmai közösség által megfogalmazott igényekhez, az EISZ fontos fejlesztési iránynak tartja a tágabb felhasználói körnek szóló és a könyvtárhasználók széles rétegeit megszólító, a projektbe tevékenyen bevonó ún. Citizen Science programok megvalósítását. Elsőként, a SOÁ projekt keretében valósítjuk meg ezt a koncepciót, 40 közintézmény bevonásával.

A SOÁ VHA projekt:

2018-ban a nemzeti program keretében az EISZ megvásárolta a Dél-kaliforniai Egyetem (USC) Soá Alapítványa egyedülálló adatbázisa, a Vizuális Történelmi Archívumhoz való hozzáférés jogát 40 magyar közintézmény számára.

A kedvezményezett intézmények listája: <http://eisz.mtak.hu/index.php/hu/adatbazisok.html#usc-soa-alapitvany-vizualis-tortenelmi-archivum>

A Vizuális Történelmi Archívum több mint 54000 videó-interjú tartalmaz, melyeket népi történetek túlélőivel és szemtanúival vettek fel: a holokauszt, valamint a ruandai, guatemalai és örmény népi történet és a kínai, nankingi mészárlás túlélőivel és szemtanúival. Az interjúkat 41 nyelven, 62 országban rögzítették. Az adatbázis 1335 magyar nyelvű interjúval és további több ezer magyar vonatkozású, magyar tapasztalatokat más nyelven megörökítő interjúval tartalmaz. Az interjúk a túlélők visszaemlékezéseinek kívül szemtanúk, felszabadító katonák, megmentők, segítségnyújtók és háborús perek résztvevőinek visszaemlékezéseit is rögzítik. Minden interjú teljes élettörténet, így az archívum anyagai nem csak a népi történetek személyes beszámolóit, hanem a 20. század globális társadalomtörténetének forrásait is.

Az archívumot a ProQuest szolgáltatja a magyar előfizetői kör intézményei számára. Az adatbázis iránt, amely fontos szakirodalmi forrásanyag a felsőoktatásban, különös tekintettel az egyetemi kurzusokban és kutatásban, és elengedhetetlen a helytörténeti kutatásokban és programokban.

Az adatbázis ára 1.200.000 USD, amely összeget 4 egyenlő részletben fizetjük meg a forgalmazónak 2018-21 között. A vásárláshoz az EMMI közigazgatási államtitkársága korábbi tájékoztatása szerint 100% mértékű céltámogatást biztosít. A hozzáférés a kedvezményezett intézmények számára ingyenes. Az éves platformfenntartási díjat, amely a technikai karbantartás és a tartalombővítés költségeit is magában foglalja, az EISZ központi költségvetéséből fizetjük 27.000 USD/év értékben.

Az EISZ Titkárság együttműködésben a SOÁ Alapítvány és a ProQuest munkatársaival, helyszíni képzés keretében segít a 40 intézményben dolgozó könyvtáros szakembereknek, különös tekintettel a megyei könyvtári hálózat helyszínein, hiszen egy ilyen sajátos adatbázisnak a széles olvasóközönség számára történő szakszerű bemutatása új feladat elé állítja kollégáinkat.

A program 2021-ig tart. A demonstrációs időszakot követően az EISZ további tárgyalásokat folytat az alapítvánnyal és a forgalmazó céggel, hogy közösen kialakítsuk, milyen modellben lehet az adatbázisban jelenleg nem szereplő, de az első évek használata során felszínre került emlékeket, közös történelmi múltunk további mozaikdarabkait ebben a magas technikai színvonalon működő, korszerű digitális adatbázisban integrálni, és a keresőplatformon a széles nagyközönség számára elérhetővé tenni.

VIII. Kommunikáció

EISZ honlap: Honlapunk látogatottsága 2018-ban 50%-kal emelkedett az előző évihez képest, az alábbiak szerint:

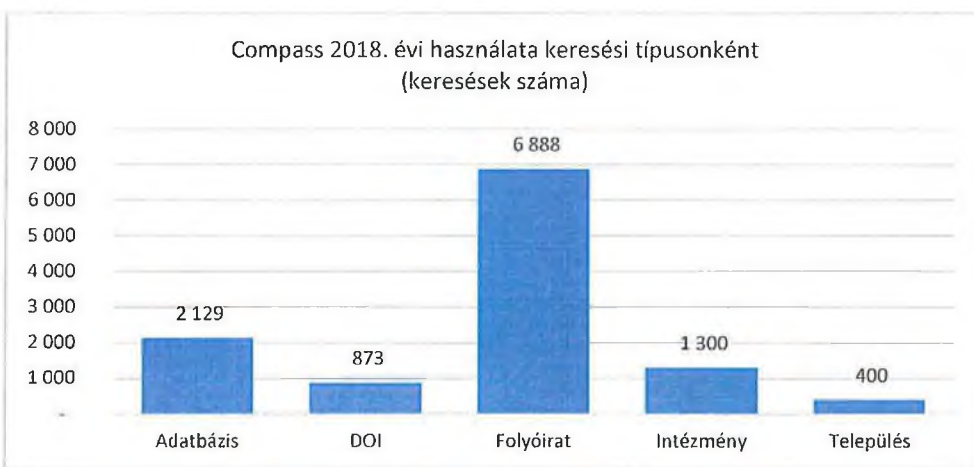
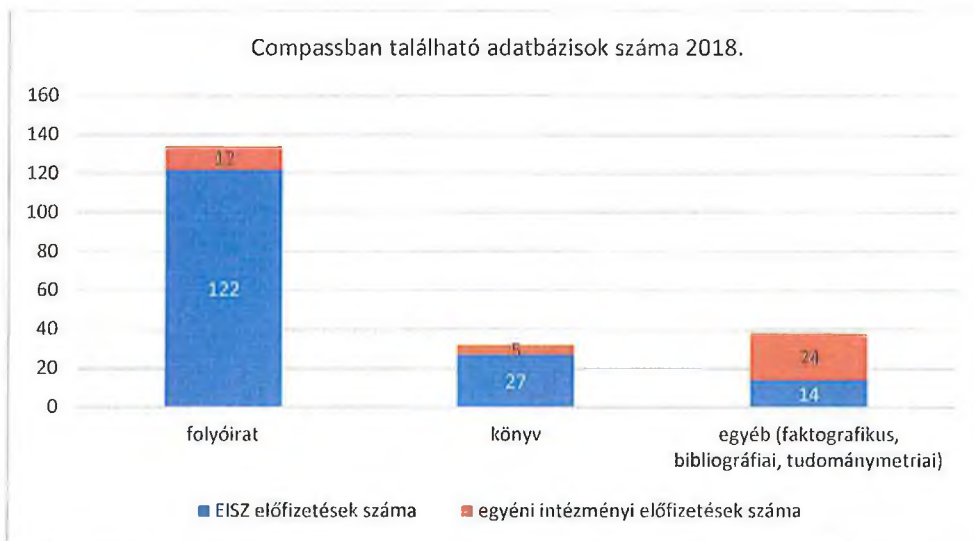
Hónap	Munkamenetek 2017	Munkamenetek 2018
január	1 548	1 771
február	2 334	2 247
március	3 022	2 726
április	1 874	2 209
május	2 319	1 814
június	1 292	1 457
július	1 105	1 233
augusztus	734	1 649
szeptember	2 322	5 372
október	1 744	3 952
november	3 359	3 462
december	999	5 415
összesen	22 652	33 307

Oldal	Megtekintések
EISZ - Főoldal	23 240
EISZ - Adatbázisok	11 948
EISZ - Nincs előfizetésem - hogyan férhetek hozzá online tudományos tartalmakhoz?	4 357
EISZ - Rendezvények	4 044
EISZ - Információk	3 386
EISZ - Szerződések	3 034
EISZ - Home	2 319
EISZ - Focus on Open Science - Open Science and the Management of a Cultural Change	2 192
EISZ - Kérdések és válaszok az Elsevier tárgyalásokról	2 035
EISZ - Statisztika	1 685

Facebook oldal:

Az EISZ Nemzeti Program hivatalos Facebook oldalát 2014-ben hoztuk létre. Az oldalunkat kedvelők száma 2018-ban 513-ról 660-ra nőtt. 2018-ban összesen 57 502 felhasználót értek el bejegyzéseink. Legnépszerűbb témák az Open Access-szel kapcsolatos bejegyzések.

Compass platform használata:

Rendezvények:

A 2015-ben elindított „információs napok” rendezvénysorozat 2018-ben is folytatódott. A meghirdetett programokra a regisztráció is honlapunkon zajlott. A regisztrációs felületet átalakítottuk a GDPR előírásainak megfelelően. Szűk körű konzorciumi találkozót és közel kétszáz fős konferenciát egyaránt szerveztünk, és a bemutatott prezentációkat közzétettük azon érdeklődők számára is, akik személyesen nem tudtak megjelenni az alkalmakon. A sorozat szép sikerrel zárult, sok pozitív visszajelzést kaptunk úgy a felhasználók, mint a szolgáltatók oldaláról.

EISZ rendezvények az Akadémiai Könyvtárban

2018.01.25–26.	EISZ szakmai napok (e-könyvek)
2018.02.15.	Web of Science workshop
2018.03.01.	ProQuest információs nap
2018.03.20.	EISZ információs nap (magyar szolgáltatók)
2018.04.19.	De Gruyter információs nap
2018.05.23.	Wiley információs nap
2018.05.23.	SciFinder információs nap
2018.05.31.	Digital Science Dimensions workshop
2018.06.14–15.	EISZ szakmai napok (Open Access)
2018.09.18.	Emerald információs nap
2018.09.19.	SciFinder konzorciumi találkozó
2018.09.20.	Akadémiai Kiadó információs nap
2018.10.18.	Peter Lang információs nap
2018.10.26.	Kutatói fórum
2018.10.29.	USC Soá Alapítvány Vizuális Történelmi Archívum sajtótájékoztató
2018.11.14.	Kelet-európai konzorciumi találkozó
2018.11.15.	Focus on Open Science konferencia

Kihelyezett EISZ rendezvények 2018-ban

2018.03.05	Clinical Key workshop (Semmelweis Egyetem)
2018.03.06	Clinical Key workshop (Debreceni Egyetem)
2018.03.07	Taylor & Francis workshop (Szegedi Tudományegyetem)
2018.03.08	Clinical Key workshop (Pécsi Tudományegyetem)
2018.03.08	Taylor & Francis workshop (Budapesti Corvinus Egyetem)
2018.04.11	Clarivate Analytics információs nap (Eötvös Loránd Tudományegyetem TTK)
2018.04.17	Karger információs nap (Semmelweis Egyetem)
2018.09.25	Magyar e-könyv-kiadók az EISZ portfóliójában (Eszterházy Károly Egyetem)
2018.09.26	Magyar e-könyv-kiadók az EISZ portfóliójában (Miskolci Egyetem)
2018.09.27	Magyar e-könyv-kiadók az EISZ portfóliójában (Pécsi Tudományegyetem)
2018.10.02	Magyar e-könyv-kiadók az EISZ portfóliójában (Kaposvári Egyetem)
2018.10.04	Magyar e-könyv-kiadók az EISZ portfóliójában (Szegedi Tudományegyetem)
2018.11.08.	USC Soá Alapítvány Vizuális Történelmi Archívum információs nap (Holokauszt Emlékközpont)
2018.11.16.	Clinical Key workshop (Semmelweis Egyetem)

A rendezvényeken kb. 600 fő vett részt.

IX. Együttműködések:

A) TTO-val:

Folyamatosan együttműködünk a Tudománypolitikai és Tudományelemzési Osztállyal. A kooperáció legfőbb célja az EISZ előfizetői körét alkotó intézmények széleskörű, igényes szakmai tájékoztatása, különös tekintettel a kínálatunkban szereplő hivatkozási adatbázisokra és tudománymetriai szoftverekre. Továbbá, szoros együttműködés indokolt a magyar tudomány eredményeinek nagyobb nemzetközi láthatóságát támogató szolgáltatások fejlesztésében és működtetésében, illetve a hazai és nemzetközi szakmai szervezetekkel való kapcsolattartásban.

B) Nemzetközi szakmai szervezetekkel:

A **COUNTER Project** 2002-ben alakult, a legfőbb célja az elektronikus tartalmak használati adatainak mérésére szolgáló irányelvek kialakítása. A tagsági díjat befizetők szavazati jogot kapnak a COUNTER éves közgyűlésén, illetve egyéni konzultációra jogosultak a projekt működtetőivel.

A **DOAJ** egy nonprofit szervezet, amelynek legfontosabb szolgáltatása az az index, amely jelenleg több mint 9000 lektorált, tudományos Open Access (OA) folyóirat adatait, illetve az ott megjelent cikkek meta-adatait tartalmazza. A DOAJ által jegyzett folyóiratok mindegyike szigorú elbíráláson esik át, mielőtt felkerülhetne a listára. A DOAJ így járul hozzá a minőségi OA kiadáshoz, illetve így küzd a „predátor folyóiratok” ellen. A DOAJ bevételei kizárólag tagdíjakból és támogatásokból származnak. A támogatók között jelenleg több mint 100 egyetem és könyvtár, illetve 15 könyvtári konzorcium, 26 országból.

A **UKSG** egy nemzetközi szervezet, melynek célja a tudományos kommunikációban részt vevő kiadók, szolgáltatók, könyvtári szervezetek, szerzők és felhasználók közötti kommunikáció és együttműködés elősegítése. A tagsági díj magában foglalja a *UKSG eNews* folyóirathoz való hozzáférést, illetve kedvezményes regisztrációt biztosít a UKSG éves konferenciáján való részvételhez.

Mindhárom szakmai szervezetben nagyon fontos az EISZ megjelenése és a későbbiekben minél aktívabb részvétele annak érdekében, hogy nemzeti programunkat a nemzetközi szinten már bevált jó gyakorlatok felhasználásával és a friss szakmai trendek figyelembe vételével fejleszthessük tovább.

X. Személyi feltételek

Név	Beosztás	Jogviszony
Lencsés Ákos	tájékoztató főkönyvtáros	határozatlan idejű, 40 óra
Dér Ádám	gyűjteményszervező főkönyvtáros	határozatlan idejű, 40 óra
Dániel Ágnes	intézményi kapcsolattartó	határozatlan idejű, 30 óra
Baráth Eszter <i>az MTA KIK Gazdasági Osztály munkatársaként</i>	gazdasági ügyintéző	határozatlan idejű, 40 óra
Beke Bálint	projektkoordinátor	határozatlan idejű, 40 óra
Almási Kármén <i>2017.decembertől-2018.márciusig</i>	közbeszerzési koordinátor	határozatlan idejű, 40 óra
Sütő Péter <i>2018. márciustól</i>	könyvtáros	határozatlan idejű, 40 óra
Urbán Katalin	igazgató	határozatlan idejű, 40 óra

XI. Publikációk

Konferencia-előadások

Dér Ádám: Impact trajectory of transformative agreements
14. Berliini Open Access Konferencia, 2018. december 3.

Lencsés Ákos – Sütő Péter: Online tartalmak konzorciumi beszerzése
"Born digital" és a könyvtárak. (OSZK Könyvtári Intézet, Budapest) 2018. október 10.

Lencsés Ákos: Magyar nyelvű e-könyves adatbázisok az EISZ kínálatában
Hagyományok és kihívások VII. (ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár, Budapest) 2018. augusztus 30.

Dér Ádám: Könyvtári és konzorciumi kezdeményezések az Open Access átállás elősegítése érdekében
Hagyományok és kihívások VII. (ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár, Budapest) 2018. augusztus 30.

Lencsés Ákos: Levéltárak az EISZ Nemzeti Programban
Informatikai szekció (MLE Vándorgyűlés, Pécs) 2018. július 10.

Lencsés Ákos: E-könyvek konzorciális beszerzése – e-könyvek megjelenése az EISZ Nemzeti Programban (Networkshop 2018, Eger) 2018. április 5.

Dér Ádám: Open Access: a gyakorlati megvalósítást elősegítő és hátráltató tényezők
(Szakkönyvtári Seregszemle 2018, Budapest) 2018. március 6.

Tanulmányok

Lencsés Ákos: E-könyvek konzorciális beszerzése – e-könyvek megjelenése az EISZ Nemzeti Programban. In: Tick József, Kokas Károly, Holl András (szerk.): Networkshop 2018. Bp.: HUNGARNET Egyesület, 2018. 71–78. old.

Lencsés Ákos – Sütő Péter

Online tartalmak konzorciumi beszerzése = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2018. (27. évf.) 11. sz. 28–33. old.

Recenziók

Lencsés Ákos

Kerekes Pál – Kiszl Péter: Magyar irodalom a világhálón = Könyvtári Figyelő, 2018. (64. évf.) 4. sz. 613–615. old.

Lencsés Ákos

Penneck, S.: Az IAOS szerepváltozásai 1985 és 2015 között: tanulságok a múltból = Statisztikai Szemle, 2018. (96. évf.) 11–12. sz. 1206–1207. old.

Lencsés Ákos

Colussi, T.: A kapcsolati háló szerepe a tudományos kutatásban = Statisztikai Szemle, 2018. (96. évf.) 8–9. sz. 935–936. old.

Lencsés Ákos

Marek, L. – Hronová, S. – Hindls, R.: A kutatóintézetek teljesítményértékelésének módszertani változásai, illetve ezek hatása a kutatók viselkedésére = Statisztikai Szemle, 2018. (96. évf.) 7. sz. 756–757. old.

További publikációk

Lencsés Ákos

Beszámoló a Focus on Open Science konferenciáról = EKE Hírlevél, 2018. (15. évf.) 4. sz. 31–32. old.

Lencsés Ákos

Búcsú a Folyóiratszemle rovattól = Statisztikai Szemle, 2018. (96. évf.) 11–12. sz. 1196–1197. old.

XI. Szervezeti tagságok

Beke Bálint

Magyar Könyvtárosok Egyesülete (Társadalomtudományi Szekció)

Dániel Ágnes

Magyar Könyvtárosok Egyesülete (Tudományos és Szakkönyvtári Szekció)

Dér Ádám

Magyar Könyvtárosok Egyesülete (Tudományos és Szakkönyvtári Szekció)

EUA Big Deal Validation Workshop

Lencsés Ákos

Magyar Könyvtárosok Egyesülete (Társadalomtudományi Szekció)

Magyar Statisztikai Társaság (Statisztikatörténeti Szakosztály)

MTA Statisztikai és Jövőkutató Bizottság Statisztikai Tudományos Albizottság

Sütő Péter

Magyar Könyvtárosok Egyesülete (Pest Megyei Szervezet)

Urbán Katalin

Magyar Könyvtárosok Egyesülete (Múzeumi Szekció)

EUA Big Deal Validation Workshop

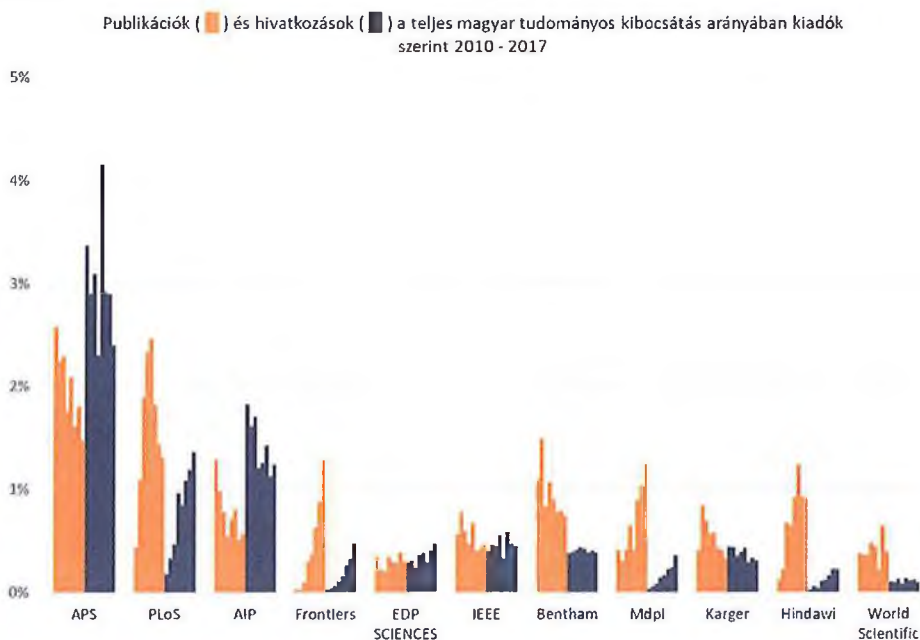
Wiley Library Advisory Board

SpringerNature Library Advisory Board

Az EISZ Titkárság testületi tag a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Bibliográfiai Szekciójában és Tudományos és Szakkönyvtári Szekciójában.

2019. évi tervek ismertetése

A 2018. év legfontosabb szakmai feladata a nyílt hozzáférésű tudományos közzététel támogatása az EISZ Titkárságon rendelkezésre álló eszközökkel és módszerekkel. Célunk az EISZ tartalmi kínálatának folyamatos bővítése, aktualizálása a tagintézményi igények minél hatékonyabb integrálása mellett és a magyar tudományos eredmények nemzetközi láthatóságának növelése, új generációs kiadói szerződések keretében. A tartalombővítés lehetséges irányai:

Az átmeneti szerződések mellett fontosnak tartjuk az innovatív megoldásokat kínáló kiadók és szervezetek támogatását, mint például a SCOSS, Sherpa/Romeo, ORCID, Dimensions, stb

Ezzel egyidejűleg új önrékszámítási módszer kidolgozása szükséges, amely az adott intézmény publikációs aktivitását figyelembe véve a költségek arányosabb, igazságosabb elosztását teszi lehetővé, az intézményi önrész hozzájárulásoknak a lehetőségek szerinti szinten tartása mellett.

Az átmeneti szerződések költségvonzatának pontosabb tervezésre szükségessé teszi a nyílt hozzáférésű cikkek publikációs költségeinek (APC) feltérképezésének folytatását országos felmérés keretében. Az adatok nyilvántartása céljából a jelenleg is fejlesztés alatt álló Compass+ platformon történik, az adatvédelmi rendelkezések előírásainak megfelelően. A Programtanács jóváhagyása alapján az eredmények az OpenAPC kezdeményezés felé is továbbíthatók.

Kiemelt céljaink stratégiánk összehangolása az európai társszervezetekkel, valamint szerepvállalás az összehangolt uniós kezdeményezésekben. Ennek érdekében továbbra is nagy hangsúlyt fektetünk aktív részvételünkre az European University Association égisze alatt szervezett *Big Deal Validation Workshop* munkájában.

Fenti célok megvalósításának alapfeltétele a pénzügyi források felhasználásának racionalizálása, az előfizetési díjak a nyílt hozzáférésű közlemények költségeinek együttes kezelése, és az ehhez szükséges további 450 millió Ft biztosítása az EISZ központi költségvetésében.

Ezen kívül további szakemberek alkalmazása a megnövekedett feladatkör zökkenőmentes ellátása érdekében (legalább további két főállású munkatárs bevonása szükséges (könyvtáros és ügyviteli munkatárs), valamint az EISZ Titkárság, mint országos feladatot ellátó operatív egység helyzetének rendezése a Magyar Tudományos Akadémia szervezetén belül, a projekt költségvetés elkülönített, önálló alszámlán történő kezelése mellett.

Budapest, 2019. február 18.

Urbán Katalin
EISZ Titkárság

